

SECȚIUNEA TINERILOR CERCETĂTORI

*Un raport studențesc asupra metodologiei neinterpretative
în Curbura Carpaților¹*

**Sînziana Badea
Cătălin Stancu**

Prin caracteristicile sale, metodologia neinterpretativă ajută la identificarea sursei identității colective acolo unde aceasta este ascunsă. Surse ale identității și nivelul la care aceasta este construită, la nivel colectiv, au fost identificate în diferite paliere avute în vedere de metodologia propusă. Astfel într-un oraș din Oltenia de sub munte (Novaci, 2012), identitatea colectivă a putut fi relevată atât la nivel spațial (moșnenii erau despărțiți de ungureni prin râul Gilort), dar cât și la nivel ocupațional (aflăm de la cei intervievați că moșnenii au mai mult ocupații în domeniul serviciilor și al comerțului, pe când ungurenii se ocupă mai mult cu oieritul). Într-o altă cercetare (Iași, Cluj, 2012) tăria identității colective a populației investigate în raport cu propria identitate colectivă (românescul) a putut fi scoasă în evidență prin raportarea intervievaților la locurile (implicit istoriile) relevante ale spațiilor în care se află în momentul discuției.

Spațiul în care ne aflăm (SE Transilvaniei) a fost și el analizat cu acest instrumentar. În continuare ne vom referi la două comunități de români din această zonă. Pentru locuitorii din Doboi identitatea colectivă și tăria sa a s-a retras într-un cadru instituțional-interiorizat, în biserică. Instituția menționată este singurul spațiu în care norma limbii române, ca tipar de organizare colectivă are vizibilitate pregnantă. În familie, deja spațiul comunitar este deja în plină transgresiune spre o altă identitate. La Livezi, comunitate aproape integral românească dintr-o comună aproape integral maghiarofonă, identitatea națională colectivă este manifestă nivelul infrastructurii (calea ferată), cât și la nivel cultural (școală, biserică). Metodologia neinterpretativă pe lângă instrumentele clasice utilizate (focus grupuri, interviuri etc.) aduce și un instrument nou, harta mentală. Prin reprezentarea spațiului pe hârtie de către cel interviuat pot fi aflate aspecte ale identității colective (în special relația cu punctele instituționale cheie ale comunității).

Povestariul, element cheie al abordării neinterpretative, care trimite la stocul de sensuri care face posibilă ordinea comunitară, are o situație aparte la Doboi. Aici atitudinea insului în fața propriei identități primare este eschiva și transgresarea. Identitatea primară, românească, se retrage din spațiul gospodăresc, de pe stradă, și se refugiază la modul propriu în Tatăl Nostru. În intimitatea colectivă a acestei rugăciuni primare este singurul moment în care toată lumea vorbește românește, inclusiv cei care în familie, la masă, sau pe stradă vorbesc ungurește. În ceea ce privește transgresarea, la Doboi se vede foarte bine cum o comunitate etnic latinofonă devine maghiarofonă. Contextul tranziției pare lin, însă în timpul interviurilor de profunzime se ajunge, aproape fără excepție, la memoria traumatizantă a anului 1940, de unde pare că s-a declanșat acest fenomen. Frica pentru securitatea personală, se transmite pe distanțe temporale lungi și, în lipsa unui sprijin exterior, din partea societății din afara „frontierei interioare a României”, se propagă accentuat prin

¹ Lucrare prezentată în cadrul Sesiunii Naționale de Comunicări Științifice „Românii din sud-estul Transilvaniei. Istorie, cultură și civilizație”, ediția a XVIII-a, desfășurată la Sf. Gheorghe (21-22 septembrie 2012)

transgresarea în altă identitate colectivă. La persoanele fără memoria anului 1940, care au fost educate după 1990, într-un sistem neutru față de identitatea românească, fenomenul transgresării nu are asociată decât confortul social al persoanei: e mai ușor să treci prin viață într-o comunitate în care administrația, cultura preponderentă, economia, puterea în general, au altă limbă.

Considerăm că în Doboi povestariul reprezintă punctul din care a (re)început procesul de schimbare al identității colective. Identitatea colectivă a fost afectată și prin transformarea comunității din sat – de sine stătător – în cartier al comunei din care face parte, dominant maghiarofonă. Astfel asistăm la o minimalizare tot mai mare a comunității. Prin minimalizare se produce și diluarea sentimentului de românitățe și implicit a identității colective.

La Livezi, situația este diferită. Aici, puterea simbolică a bisericii este încadrată de o masă demografică substanțială, care are un colectiv relativ bine format de intelectuali și de administratori, prezenți în școala locală și în primăria din comună.

Din punct de vedere emoțional putem compara experiența din Livezi cu regăsirea unei bucurii de mult uitate. Încă de la intrarea în sat, o troiță salută venirea celui alt. Atmosfera de ospitalitate este continuată atât prin atitudinea sătenilor și a consilierilor din sat. Aici până și impresia curgerii timpului este diferită. Timpul subiectiv lasă impresia fluidității asemenea unui râu ce îl determină pe noul venit să se conecteze mai ușor spațiului. Pe de altă parte, în Doboi lucrurile par a și fi pierdut centralitatea. Comunitatea mai supraviețuiește în jurul liturghiei și foarte incert prin școală. Aici timpul dă impresia fragmentării. „Bun venit!” este urat de o plăcuță simplă, ștearsă și bătută în cuie pe primul gard al unei case – simbol ce anunță intrarea într-un spațiu nedelimitat identitar. Atitudinea observată este una de „închidere în carapace”, în acel „comfort zone”, în termenii unei sociologii cosmopolite.

În ansamblu însă, potențialul demografic este slăbit nu numai la Doboi, dar și la Livezi. Ruperea relațiilor de potențare reciprocă între economie-școală-demografie antrenează funcționarea prin retragere a acestora: în lipsa unor politici coerente de fixare a comunităților rurale, în special a afacerilor pentru tineri, a învățătorilor și a medicilor, satul se contractă și, odată cu el, tradiția, adică identitatea colectivă fără de care modernitatea se reduce la asigurarea zilei de mâine. Mult sub perspectivele unei societăți civilizate și ale unui stat european.